

Diaris sense pietat. Els noranta: femení.

Anne Charlotte Robertson i Birgit Hein

Amb la sessió d'avui iniciem el microcicle de Diaris sense pietat, que pretén revisar el diari filmat i l'art de l'autofilmat des d'una perspectiva crítica i rescatar algunes peces poc conegudes. Les bases del diari filmat, com a corrent filmica, van ser dissenyades a partir dels seixanta per cineastes com Jonas Mekas o Marie Menken, gràcies a la irrupció dels subformats. Es tractava sovint d'una perspectiva lírica, en què els processos d'autoficció i de poetització conduïen a una representació gairebé mítica de l'artista i del seu entorn, que conformava una mena d'història enlluernadora i heroica de l'under-ground. Paradoxalment, aquesta pràctica de l'autoretrat filmat, entesa com a elegia personal i autocelebració generacional als seixanta, va acabar «trionfant» en el context digital en la seva forma més reduïda, kitsch i conformista. En dona fe l'allau contemporània d'autofilmatcions casolanes i avatars egòtics, d'escàs interès filmic, que pul-lulen en plataformes com Facebook, YouTube i els blocs.

En revisar la història del gènere del diari filmat, aquest cicle vol abordar la cara oposada del fenomen a partir de pel·lícules en les quals la càmera es converteix en un instrument desprietat d'observació i d'anàlisi d'un mateix. Aquests autoretrats, on no es busca la simpatia de l'espectador, són l'expressió de la recerca d'una veritat personal, complexa i incòmoda, poc recomanable i sotmesa a vegades als més terribles alts i baixos emocionals. Els autoassajos del cicle responen així a una preocupació filosòfica i estètica coherent. Estan pensats com dispositius d'escriptura del present i de la memòria immediata. Encara que puguin tenir a vegades l'acritud i la lletgesa de la quotidianitat, mostrada sense embuts, sempre són apostes cinematogràfiques entranyables, lúcides, brillants i apassionants.

Apologies, Anne Charlotte Robertson.
Estats Units, 1983-1990, 17 min, color

Baby I Will Make You Sweat, Birgit Hein.
Alemanya, 1994, 63 min, color

Anne Charlotte Robertson

Anne Charlotte Robertson diu que les seves pel·lícules li han salvat la vida i que són la història d'una «supervivència mental». Inicialment rodada en súper-8, tota l'obra de la cineasta nord-americana consisteix en el seu diari filmat, de més de 40 hores de durada, iniciat el 1981 i portat a terme al llarg de 20 anys. Es tracta segurament d'un dels treballs més èpics que s'hagin rodat mai en aquest format. En aquest dens collage en forma de crònica, Robertson documenta la seva quotidianitat dolorosa i la seva lluita constant contra la depressió, ja que l'artista pateix paranoia i va ser diagnosticada esquizofrènica després de diverses hospitalitzacions. En les seves gravacions, Robertson es filma a si mateixa i filma també el seu pis, la seva mare o els seus amics, i demostra una gran capacitat de dramatització voyeurista i un exultant i masoquista sentit de l'humor i de la veritat, que converteixen la seva obra en una barreja inclassificable i incòmoda d'emocions. Després d'una llarga absència, la directora va obtenir una beca del Guggenheim el 2001-2002. El seu treball ha estat objecte de prop de 40 shows personals a través del món. A tall d'introducció a la seva obra, presentem *Apologies*, realitzada als vuitanta i completada el 1990. Robertson es pregunta obsessivament si té dret a fer el que està fent i a ensenyar-nos-ho. Disculpes...

Birgit Hein

Birgit Hein (Berlín, 1942) és una cineasta, una teòrica i una figura fonamental de l'escena experimental alemanya, cofundadora als seixanta de l'espai de difusió Xscreen a Colònia. Va començar a realitzar cinema experimental i performances amb el seu marit, Wilhem Hein. Amb peces com el clàssic *Rohfilm* (1968), els Hein treballaven inicialment en l'àmbit del film materialista o estructuralista, desenvolupant un estil radical, dissonant, antirepresentacional i agressiu. Amb el seu treball de performance, també van estar presents a la Documenta de Kassel el 1972 i el 1977. A partir dels vuitanta, el treball filmic de la parella evoluciona cap a una tendència més personal i assagística, en què explora i exhibeix la seva intimitat, i fins i tot la seva sexualitat, des d'una perspectiva alhora pornogràfica i onírica, en una peculiar barreja de poesia impúdica i de vulnerabilitat, amb pel·lícules com *Love Stinks-Images Of Everyday Madness* (1982) o *Verbotene Bilder* (1984-85). Des dels noranta i després de la seva separació de Wilhem, Birgit Hein ha estat fent pel·lícules pel seu compte, començant per *Die unheimlichen Frauen*, que va guanyar el premi a la millor pel·lícula experimental de la crítica cinematogràfica alemanya el 1992. Completat dos anys després, el diari de viatge *Baby I Will Make You Sweat* és el seu segon film en solitari. La pel·lícula es va estrenar el 1995 a la Berlinale i va ser difosa pel canal de televisió alemany ARD el 1997. Hein també és autora de nombrosos assajos històrics i crítics com *Film im Underground. Von seinen Anfängen bis zum Unabhängigen Kino*, del 1971, que va ser la primera publicació de parla alemanya que oferia un panorama de la producció experimental internacional. Recentment jubilada del seu càrrec de professora de l'Institut für Medienforschung de l'Acadèmia de Belles Arts de Brunsvic, la seva docència i els seus seminaris han estat determinants en la formació de dues generacions de cineastes alemanys.

Baby I Will Make You Sweat, fantasia neocolonial?

Narrada en primera persona, *Baby I Will Make You Sweat* representa una indagació personal sense dissimulació sobre la sexualitat, la moralitat i la feminitat. La pel·lícula relata l'experiència de l'autora-protagonista durant diversos viatges que va fer a Jamaica a la recerca d'amor i sexe. Està estructurada en tres parts, cadascuna de les quals correspon a un viatge i a un amant. A través de la filmació d'aquestes tres històries de (des)amor, la cineasta posa en joc la seva edat i intenta trencar els tòpics sobre el neocolonialisme i la sexualitat dels homes i de les dones que envelleixen.

Hein ha rodat *Baby I Will Make You Sweat* en vídeo Hi-8 i l'ha refilmat després en 16 mm, amb l'ajuda d'una optical printer casolana, amb la qual cosa ha dotat la pel·lícula d'una textura granulosa i d'una qualitat pictòrica. El tractament de les filmacions, sovint nocturn i fragmentat, els salts narratius, la banda sonora plena de notes dissonants i sons electrònics, així com la discrepància entre la imatge i la narració monòtona de Hein, confereixen a aquest bell film un to hipnòtic i fins i tot irreal o fantasmal.

Baby I Will Make You Sweat ha estat un film molt discutit i la seva autora atacada vehementment des de posicions moralistes per no reflectir sociològicament en la seva pel·lícula les injustícies econòmiques i les relacions de poder i raça subjacents en la seva relació amb els seus amants de color. Però, com apunta Annette Brauerhoch, «Hein no fa una pel·lícula autocrítica o un documental compromès. (...) No està preocupada pel que és políticament correcte sinó per una cosa que és extremadament incorrecta. No es reflecteixen, per tant, els canvis en les relacions de poder que sorgeixen arran de l'encontre de nombroses dones blanques i homes negres pobres i tampoc es para atenció als sentiments de les dones negres. Els objectes de desig i interès són exclusivament homes negres, fet que converteix la pel·lícula en una cosa escandalosa. El seu rebuig de qualsevol perspectiva crítica ve donat per una voluntat rupturista, per una demanda d'expressió, presentada en la pel·lícula com la conseqüència d'un llarg període d'autodenigració i de soledat. La seva forma cinematogràfica s'hauria de considerar com la celebració de la llibertat de moviment i la recuperació de la sensualitat, més que com una anàlisi sòbria. La pel·lícula ha optat per la parcialitat i per una subjectivitat radical.» («Stray Dogs». A: *Millennium Film Journal*, núm. 30/31, tardor 1997.)

Acabem amb un altre comentari de John Koster: «Hein situa la seva intervenció en la venerable tradició de la literatura exòtica europea. La Jamaica que ens presenta no és menys pintoresca que l'illa de Tahití de Gauguin, construïda un segle abans. Gauguin s'avergonia igualment de la vella Europa i perseguia una nova vida en un poble al caire de la destrucció. Però si la fantasia de Hein de conèixer un renaixement interior en el contacte amb una altra civilització és un clixé, es tracta d'un clixé elegit profundament i conscientment. (...) En el seu amagatall amorós, Birgit i Joe (el segon i principal amant) creen un espai per a tots dos que es troba metafòricament fora d'Europa i de Jamaica, i en el qual poden gaudir d'un refugi temporal oposat a les identitats sedimentades en els seus cossos. (...) Sembla com si les diferències constituïdes pel sexe, l'edat, el primer i el tercer món es poguessin considerar de sobte com una sola i única ferida, mentre Joe, o el seu cos, és considerat com allò que la podria guarir.» (Birgit Hein's *Neo-Colonial Fantasy*, text inèdit, 2008.)

«Sóc addicta a la tendresa», diu Hein al film. «Ara tinc un nou cos. Un cos d'or.»

FILMOGRAFIA DE BRIGIT HEIN

- 1967: *S & W*
- 1968: *Rohfilm*, 16 mm, 20 min
- 1969: *625*, 16 mm, 34 min
- 1974: *Strukturelle Studien*, 16 mm, 37 min
- 1978-82: *Superman und Wonderwoman*, Filmperformance
- 1982: *Love Stinks – Bilder des täglichen Wahnsinns*, 16 mm, 82 min
- 1986: *Episode in Jesus – Der Film*, súper-8, 4 min
- 1986: *Verbotene Bilder*, 16 mm, 87 min
- 1987-88: *Die Kali-Film*, 16 mm, 70 min
- 1991: *Die unheimlichen Frauen*, 16 mm, 63 min
- 1994: *Baby I Will Make You Sweat*, 16 mm, 63 min
- 1997: *Eintagsfliegen*, vídeo, 24 min
- 2000: *La moderna poesia*, 16 mm, 67 min
- 2006: *Kriegsbilder*, vídeo, 10 min